

Мерос оятлари ҳақидағи саволлар (биринчи мақола)

15:07 / 17 январь 901

Савол: Меросга тегишли учта мерос оятларидан бошқа оятлар ҳам борми?

Жавоб: Мерос түғрисида ушбу уч оядан ташқари бир неча ояти карималар ҳам келган. Лекин улар мужмал – қисқа бўлиб, меросхўрларнинг ҳақларига тафсилотларсиз ишора қиласди. Меросда қариндошларнинг ҳақлари борлигини ойдинлаштирас-да, ҳар бир меросхўрнинг мерос миқдорини баён қилиб, белгиламайди. Меросга ишора қилувчи оятлар қуидагилардир:

1. Аллоҳ таоло марҳамат қиласди:

بِكُلِّ الْلَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ فِي بَعْضٍ أَوْ لَيْ بَعْضُهُمْ الْأَرْحَامِ وَأُولُوْا

عَلَيْمٌ

٧٥

**«Аллоҳнинг Китобида қариндошлар бир-бирлариға ҳақлироқдир.
Аллоҳ ҳар бир нарсани билгувчиидир»** (Анфол сураси, 75-оят).

2. Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

فِي ذَلِكَ كَانَ مَعْرُوفًا أَوْ لِيَا إِكْمِيلَ تَقْعِلُوا أَنَّ اللَّهَ

مَسْطُورًا الْكِتَبِ

٦

**«Аллоҳнинг Китобида қариндошлар бир-бирлариға бошқа мўмин ва
муҳожирлардан кўра ҳақлидир, фақат дўстларингизга яхшилик
қилмоғингиз мустасно. Бу эса Китобда сатрлар ила битилмишdir»**
(Аҳзоб сураси, 6-оят).

3. Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

ҚАРЫНДОШЛЫК

«Эркакларга ота-она ва қариндошлардан қолган нарсадан улуш бор. Аёлларга ҳам ота-она ва қариндошлардан қолган нарсадан улуш бор: озидан ҳам, кўпидан ҳам. Бу - фарз қилинганд үлушдир»
(Нисо сураси, 7-оят).

Биринчи ва иккинчи ояларда қариндошлар вафот этган марҳумларининг меросига, марҳумга қариндошлиқ алоқаси бўлмаган бошқа кишилардан кўра ҳақлироқ эканликларига ишора бор. Демак, меросга қариндош бўлмаган мўминлар ва муҳожирлардан кўра қариндошлар ҳақлироқ эканлар. Дарҳақиқат, Исломнинг аввалида мусулмонлар ҳижрат ва биродар тутинишлари, яъни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам муҳожир ва ансорларни биродарлаштириб қўйганлари сабабли муҳожир ансор биродаридан унга қариндош бўлмаса-да, мерос оларди. Анзорий саҳоба ҳам, қариндошлиқ алоқаси бўлмаса-да, диндаги биродарлик сабабли муҳожир биродаридан мерос олар эди. Бу иш дин ўз ўрнини топиб, унинг қоидалари Макка фатҳ этилиши билан мустаҳкам асосга эга бўлгунга қадар давом этди. Аллоҳ таоло ҳижрат ва биродарлик сабаби билан мерос олишни насх қилиб, уни қариндошлиқ ва насаб сабабли оладиган қилди.

Учинчи ояти каримада Борий табарока ва таоло икки ожиздан (гўдак ва аёлдан) зулмни кўтариб, уларга раҳмат ва адолат ила муомала қилиб, меросдаги ҳуқуқларини қайтариб берган. Аллоҳ таоло эркак ва аёлларнинг мерос олишини вожиб қиласар экан, унда катта билан кичикнинг, эркак билан аёлнинг ўртасини ажратмай, балки ҳар бири учун меросда улуш борлигини билдирган. У мерос кам ёки кўп бўлсин, мерос қолдирувчи рози ёки норози бўлсин, барibir аёллар ва гўдакларнинг ҳурмат-эътиборини қайтариб берган. Уларнинг ҳаққидагиadolatsizlik ва зулмга барҳам берган.

Ушбу ояти карималар мужмал бўлиб, уларнинг тафсилоти ўтган ояти карималарда келган. Аллоҳ таоло уларда ҳар бир меросхўрнинг улушкини белгилаган ва улар мерос илмининг устунидир.

(Давоми бор)

«Ислом шариатида мерос илми» китобидан

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 24 августдаги 03-07/5163-рақамли ҳамда 2022 йил 27 сентябрдаги 03-07/7348-рақамли хуносалари асосида тайёрланган.